



Briselē, 24.7.2019.
COM(2019) 370 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**par novērtējumu attiecībā uz pārrobežu darbībām piemītošajiem nelikumīgi iegūtu
līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem, kuri skar iekšējo tirgu**

{SWD(2019) 650 final}

1. IEVADS

Ceturtais direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu¹ 6. pantā Komisijai tiek uzdots veikt tādu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku izvērtējumu, kuri ietekmē iekšējo tirgu un ir saistīti ar pārrobežu darbībām, un atjaunināt šo izvērtējumu ik pēc diviem gadiem (vai biežāk, ja nepieciešams). Šajā ziņojumā ir atjaunināts Komisijas pirmais pārvalstiskais riska novērtējums, kas publicēts 2017. gadā². Tajā novērtēta Komisijas ieteikumu īstenošana un izvērtēti atlikušie riski, tostarp attiecībā uz jauniem produktiem un nozarēm.

Ziņojumā sniegta nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku sistematiska analīze³ attiecībā uz konkrētiem produktiem un pakalpojumiem. Galvenā uzmanība tiek pievērsta ES līmenī identificētajiem neaizsargātības aspektiem gan tiesiskā regulējuma, gan piemērošanas efektivitātes ziņā, kā arī sniegti ieteikumi to novēršanai.

Šajā pārvalstiskajā riska novērtējumā ir ņemtas vērā prasības, kas noteiktas Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu⁴, kura bija jātransponē līdz 2017. gada jūlijam. Nosakot jaunus riska mazināšanas pasākumus, ir ņemtas vērā papildu izmaiņas, kas ir ieviestas ar Piekto direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu⁵, kura jātransponē līdz 2020. gada janvārim.

2. PĀRVALSTISKĀ RISKA NOVĒRTĒJUMA IZNĀKUMI

Šajā otrajā pārvalstiskajā riska novērtējumā Komisija apzināja **47 produktus un pakalpojumus**, kas uzskatāmi par potenciāli neaizsargātiem pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas / teroristu finansēšanas riskiem. Tas ir vairāk nekā 2017. gadā, kad bija 40 šādu produktu un pakalpojumu. Šie produkti un pakalpojumi pieder pie **11 nozarēm**, no kurām 10 nozares (vai produkti) bija identificētas Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu⁶, un nāk klāt viena papildu produktu un pakalpojumu kategorija, kas ir ņemama vērā riska novērtējumā⁷.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija Direktīva (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK, OV L 849, 9.7.2018., 1. lpp.

² Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par novērtējumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem, kuri skar iekšējo tirgu un attiecas uz pārrobežu darbībām, COM(2017) 340 final.

³ Sīkāku metodikas aprakstu skatīt dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim ziņojumam, SWD(2019) 650.

⁴ Lai arī ir pieņemta Piektā direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, tās transponēšanas termiņš vēl nav pienācis. Līdzīgi arī 2017. gada pārvalstiskais riska novērtējums tika sagatavots, kad Ceturta direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu bija pieņemta, bet tās transponēšanas termiņš vēl nebija pienācis.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva (ES) 2018/843, ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES (dokuments attiecas uz EEZ); PE/72/2017/REV/1; OV L 156, 19.6.2018, 43.–74. lpp.

⁶ Kredīta un finanšu iestādes, naudas nosūtītāji, valūtas maiņas punkti, augstas vērtības preču un aktīvu tirgotāji, nekustamā īpašuma aģenti, trasta vai uzņēmuma pakalpojumu sniedzēji, revidenti, ārštata grāmatveži un nodokļu konsultanti, notāri un citi neatkarīgi juridisko profesiju pārstāvji, kā arī azartspēļu pakalpojumu sniedzēji.

⁷ Šajā kategorijā ietilpst darījumdarbība, kurā plaši izmanto maksājumus skaidrā naudā, virtuālās valūtas, kolektīvā finansēšana un bezpeļņas organizācijas. Tā ietver arī atsevišķus neoficiālus līdzekļus, piemēram, *Hawala* un citu neoficiālu vērtību pārvešanas pakalpojumu sniedzēju izmantotos, un četrus

2.1. Galvenie riski pārvalstiskajā riska novērtējumā aplūkotajās nozarēs

2.1.1. Skaidra nauda un skaidrai naudai līdzīgi aktīvi

Tiesībaizsardzības iestāžu konstatējumi liecina, ka, lai gan patērētāji arvien mazāk izvēlas norēķināties skaidrā naudā, tā joprojām ir noziedznieku primārais nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas līdzeklis, jo skaidru naudu var izmantot, lai ātri pārsūtītu līdzekļus no vienas vietas uz otru, tostarp izmantojot gaisa tranzītu. Skaidras naudas lietošana ir galvenais pamats ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem iesniegšanai.

Noziedznieki, kas uzkrāj ieņēmumus skaidrā naudā, cenšas tos pārvietot uz vietām, kur tos vieglāk integrēt likumīgajā ekonomikā, t. i., uz turieni, kur pārsvarā tiek izmantota skaidra nauda, finanšu sistēmas uzraudzība ir vāja, savukārt banku slepenības noteikumi ir stingri.

Kopš 2017. gada pārvalstiskā riska novērtējuma attiecīgais tiesiskais regulējums ir ticis nostiprināts. Ceturtā direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu attiecas uz preču tirgotājiem, kuri veic vai saņem skaidras naudas maksājumus 10 000 EUR vai lielākā apmērā. Dalībvalstis var noteikt zemākas robežvērtības, vispārīgus skaidras naudas lietošanas papildu ierobežojumus, kā arī stingrākus noteikumus.

Pārskatītajā Skaidrās naudas kontroles regulā⁸, ko piemēros no 2021. gada 3. jūnija, paplašināta piemērošanas joma pienākumam, ka jebkuram ceļotājam, kurš ieceļo ES vai izbrauc no tās un pārvadā skaidru naudu 10 000 EUR apmērā vai vairāk, tā jādeklarē muitas dienestos. Reizē arī paplašināta skaidrās naudas definīcija, iekļaujot ne tikai banknotes, bet arī citus instrumentus un augstas likviditātes preces, piemēram, čekus, ceļojuma čekus, priekšapmaksas kartes un zeltu.

Aktīvi, kuriem ir līdzīgas īpašības kā skaidrai naudai (piemēram, zelts, briljanti), vai “dzīvesstila” augstas vērtības preces (piemēram, kultūras artefakti, automobiļi, rotaslietas, rokaspulksteņi) arī ir pakļauti lielumam riskam zemā kontroles līmeņa dēļ. Īpašas bažas ir paustas par senlietu un citu artefaktu laupīšanu un nelikumīgu tirdzniecību. Šajā sakarā nesen pieņemtā regula par kultūras priekšmetu importu papildina pastāvošo ES tiesisko regulējumu, kurš attiecas uz šādu priekšmetu tirdzniecību un kurā līdz šim ir bijuši tikai tiesību akti par kultūras priekšmetu eksportu un no ES valsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu⁹.

2.1.2. Finanšu sektors

Ziņojumā par novērtējumu attiecībā uz nesenajiem iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, ir identificēti faktori, kas veicinājuši nesenos ar ES bankām saistītos nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas gadījumus, kā arī gūtā pieredze, kas sniedz pamatu turpmākām politikas darbībām. Ziņojumā novērtēti trūkumi, kas saistīti ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un aizsardzības pasākumiem kredītiestādēs, un izceltas problēmas, kas

jaunus produktus/nozares, kas 2017. gada ziņojumā nebija novērtēti: privātos bankomātus, profesionālo futbolu, brīvostas un ieguldītāju pilsonības un uzturēšanās atļaujas piešķiršanas shēmas.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 23. oktobra Regula (ES) 2018/1672 par Savienības teritorijā ieviestās skaidras naudas vai no tās izvestās skaidras naudas kontroli un par Regulas (EK) Nr. 1889/2005 atcelšanu, OV L 284, 12.11.2018., 6.–21. lpp.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa Regula (ES) 2019/880 par kultūras priekšmetu ieviešanu un importu; PE/82/2018/REV/1; OV L 151, 7.6.2019., 1.–14. lpp.

saistītas ar atšķirīgajām pieejām nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzībā valstu līmenī (sk. 2.2.3. punktu).

Turklāt ievērojamus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskus joprojām rada dažas citas finanšu apakšnozares vai produkti, kas darbojas ar skaidru naudu (piemēram, valūtas maiņas punkti, līdzekļu pārvedumi un daži e-naudas produkti), jo īpaši tad, ja trešās personas, kuras darbojas to piegādes kanālos kā aģenti vai izplatītāji, rīkojas negodīgi¹⁰.

Lai gan jauno tehnoloģiju (*FinTech*)¹¹ izmantošana, kas ļauj veikt ātrus un anonīmus darījumus darījumu attiecībās, kurās personiskā saskarsme aizvien mazinās, var sniegt ievērojamas priekšrocības, tā var radīt lielāku risku, ja klienta uzticamības pārbaude un darījumu uzraudzība netiek efektīvi veikta visā piegādes kanālā¹². Piektās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu noteikumi par virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzējiem un depozitāro maku pakalpojumu sniedzējiem ir pirmais regulatīvais solis, taču arvien pieaugošā šādu instrumentu izmantošana rada lielākus riskus, un var būt nepieciešami papildu regulatīvie pasākumi.

2.1.3. Nefinanšu sektors un produkti: sarakstā iekļautie nefinanšu sektora uzņēmumi un profesijas

Ražotāji, izplatītāji, juridisko profesiju pārstāvji un citas nefinanšu iestādes arvien vairāk piesaista potenciālo nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizētāju uzmanību. Vienā pētījumā norādīts, ka 20–30 % no visiem noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem tiek legalizēti nefinanšu sektorā¹³. Tādējādi kopumā uzskatāms, ka riska līmenis nefinanšu sektorā ir augsts līdz ļoti augsts.

Nespēja identificēt klienta faktisko īpašnieku, šķiet, ir galvenais vājais punkts šajā sektorā. Darījuma puses ne vienmēr pareizi saprot pašu jēdzienu “faktiskais īpašnieks” vai arī nepārbauda tā identitāti, uzsākot darījumu attiecības.

Turklāt dalībvalsts var norīkot pašregulējuma struktūras, lai tās uzraudzītu nodokļu konsultantus, reidentus, ārštata grāmatvežus, notārus un citus neatkarīgus juridisko profesiju pārstāvjus, kā arī nekustamā īpašuma aģentus¹⁴. Dalībvalstis var uzdot šīm struktūrām saņemt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem no atbildīgajiem subjektiem un nosūtīt tos finanšu ziņu vākšanas vienībām. Tomēr daži atbildīgie subjekti un pašregulējuma struktūras neziņo par daudziem aizdomīgiem darījumiem finanšu ziņu vākšanas vienībām, jo īpaši dažās konkrētās dalībvalstīs. Tas varētu norādīt uz to, ka

¹⁰ 2019. gada aprīlī Eiropas Banku iestāde publicēja atzinumu par to maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu sniegto paziņojumu par pasi būtību, kuras izmanto aģentus un izplatītājus, kas atrodas citā dalībvalstī:

<https://eba.europa.eu/-/eba-publishes-opinion-on-the-nature-of-passport-notifications-for-agents-and-distributors-of-e-money>.

¹¹ “*FinTech*” apzīmē finanšu pakalpojumus, kurus nodrošina ar tehnoloģiju palīdzību un ar tehnoloģiju atbalstu. “*RegTech*” mērķis ir izmantot jaunās tehnoloģijas, lai palīdzētu īstenot regulatīvās prasības.

¹² Šos riskus var efektīvi mazināt un fizisko un juridisko personu datus varētu precīzi attālināti identificēt un pārbaudīt, izmantojot Regulā (ES) Nr. 910/2014 noteiktos elektroniskās identifikācijas līdzekļus un piemērojot atbilstošu uzticamības līmeni.

¹³ Vācijā, kā to novērtējuši *K. D. Bussmann* un *M. Vockrodt*, “*Geldwäsche-Compliance im Nicht-Finanzsektor: Ergebnisse aus einer Dunkelfeldstudie*”, 2016, *Compliance-Berater* 5: 138.–143. lpp.

¹⁴ Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu pašregulējuma struktūras definētas kā struktūras, kas pārstāv profesijas pārstāvjus vai piedalās to darba regulēšanā, veic konkrētas uzraudzības vai pārraudzības veida funkcijas un nodrošina to noteikumu izpildi, kuri uz tiem attiecas.

aizdomīgie darījumi netiek pareizi apzināti un paziņoti. Tā kā nefinanšu sektors un produkti ir iekļauti kā atbildīgie subjekti Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, ir papildus jāprecizē, ka attiecīgo pasākumu pareiza piemērošana neskar saziņas konfidencialitātes principu¹⁵.

Pēc apspriešanās ar ekspertiem šķiet, ka arī nekustamā īpašuma nozare arvien vairāk tiek pakļauta nopietniem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskiem. Citi izplatīti nelikumīgi iegūtu ieņēmumu legalizēšanas veidi ir apzināti lielāku rēķinu izrakstīšana komercirdzniecībā un fiktīvu aizdevumu noformēšana. Tiesībaizsardzības iestādes šos riskus vērtē kā būtiskus.

2.1.4. Azartspēļu nozare

Saskaņā ar Ceturto direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu visi azartspēļu pakalpojumu sniedzēji ir atbildīgie subjekti, tomēr, balstoties uz pierādīti zemu risku, dalībvalstis var pieņemt lēmumu piešķirt pilnīgu vai daļēju atbrīvojumu azartspēļu pakalpojumu sniedzējiem, izņemot kazino. Atsevišķi azartspēļu produkti tiek uzskatīti par pakļautiem lielam nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskam. Attiecībā uz klātienē derīgu pakalpojumiem un pokeru¹⁶ šķiet, ka šo risku rada neefektīva kontrole. Tiesīsaistes azartspēlēs augstu risku rada ļoti lielais darījumu plūsmu skaits un tiešas saskares neesība. Lai arī kazino pēc būtības ir pakļauti augstam riskam, to iekļaušana nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas apkarošanas sistēmā kopš 2005. gada ir mazinājusi risku.

Izlozes un spēļu automāti (ārpus kazino) rada vidēja līmeņa nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas / teroristu finansēšanas risku. Attiecībā uz izlozēm ir ieviestas noteiktas kontroles, kuru galvenais mērķis ir mazināt riskus, kas saistīti ar lieliem laimestiem. Tiek uzskatīts, ka klātienē bingo ir saistīts ar zemu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas / teroristu finansēšanas risku, jo tajā ir salīdzinoši zemas likmes un nelieli laimesti.

2.1.5. Finansējuma vākšana un pārskaitīšana ar bezpeļņas organizāciju starpniecību

Šajā ziņojumā aptvertas bezpeļņas organizāciju kategorijas, kas noteiktas Finanšu darījumu darba grupas ieteikumā¹⁷. Riska scenārijs ir saistīts ar bezpeļņas organizāciju veiktu finansējuma vākšanu un pārskaitīšanu partneriem/saņēmējiem gan Savienībā, gan ārpus tās.

¹⁵ Saziņas konfidencialitāte ir ES līmenī atzīts princips, kurš atspoguļo trauslu līdzsvaru, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūru par tiesībām uz taisnīgu tiesu (C-305/05), kas savukārt atspoguļo Eiropas Cilvēktiesību tiesas, kā arī Pamattiesību hartas (piemēram, 47. panta) principus. Tomēr mēdz būt gadījumi, kad šie profesionāli dažreiz veic darbības, uz kurām attiecas saziņas konfidencialitāte (t. i., izvērtējot klienta tiesisko stāvokli vai aizstāvot vai pārstāvot savu klientu tiesvedībā), un vienlaikus arī darbības, uz kurām saziņas konfidencialitāte neattiecas, piemēram, sniedz juridiskas konsultācijas saistībā ar uzņēmumu dibināšanu, darbību vai pārvaldību. Konfidencialitātes, saziņas konfidencialitātes un dienesta noslēpuma tvērumi dažādās valstīs atšķiras, un būtu jāprecizē praktiskais pamatojums, saskaņā ar kuru šādu aizsardzību var atcelt. Šajā ziņā joprojām ir aktuālas bažas, kas norādītas 2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā.

¹⁶ Ar to ir domāti derīgu pakalpojumi un pokers tam īpaši paredzētās telpās, nevis tiesīsaistē.

¹⁷ "Juridiska persona vai veidojums, vai organizācija, kas galvenokārt nodarbojas ar finansējuma vākšanu vai izmaksu tādiem mērķiem kā labdarības, reliģiskiem, kultūras, izglītības, sociāliem vai brālības mērķiem vai citu veidu "labo darbu" veikšanai", <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>.

No draudu viedokļa veiktas riska analīzes īstenošanu sarežģī nozares daudzveidība. “Aktīvajām bezpeļņas organizācijām”¹⁸ piemīt zināma neaizsargātība, jo tajās var iefiltrēties noziedzīgas vai teroristiskas organizācijas, kuras var slēpt faktiskos īpašniekus, apgrūtinot iekasēto līdzekļu izsekošanu.

Atsevišķu veidu “pakalpojumu bezpeļņas organizācijas”¹⁹ ir pakļautas tiešākam riskam paša to darbības veida dēļ. Tas saistīts ar faktu, ka šādas organizācijas mēdz sūtīt līdzekļus uz vai arī saņemt tos no konflikta zonām vai trešām valstīm, ko Komisija identificējusi kā tādas, kuru nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas / teroristu finansēšanas apkarošanas režīmos ir stratēģiski trūkumi²⁰. Bezpeļņas organizācijām ir ārkārtīgi svarīga loma humānās palīdzības sniegšanā visā pasaulē²¹. Lai aizsargātu šādas palīdzības leģitīmo mērķu sasniegšanu, bezpeļņas organizācijām jānodrošina vairāk informācijas par teroristu finansēšanas riskiem nolūkā uzlabot izpratni par tiem. Komisija vēl 2019. gadā izsludinās uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus sagatavošanās projektam par spēju palielināšanu, programmu izstrādi un saziņu cīņā pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanu.

Regulētie finanšu pakalpojumu sniedzēji, lai mazinātu riskus, var nevēlēties sadarboties ar konkrētām bezpeļņas organizācijām. Tā rezultātā varētu rasties finansiāla atstumtība vai atraidīti klienti, kas tā vietā izvēlēties nelegālus bankas vai pārvedumu pakalpojumus.

2.1.6. Jauni produkti/nozares

Šajā ziņojumā apskatīti vairāki jauni produkti un nozares, kuri īpaši izgaismoti nesenos publiski izskanējušos incidentos un tiesībaizsardzības iestāžu operācijās. Papildus *FinTech*, apmaiņas platformām un maku pakalpojumu sniedzējiem (sk. 2.1.2. iedaļu) kā jaunas nozares, kas rada riskus, tika identificēti profesionālais futbols, brīvostas un investoru pilsonības un uzturēšanās atļauju piešķiršanas shēmas (“zelta pases/vīzas”).

2.1.6.1. Pārskats par jaunajām nozarēm

2.1.6.1.1. *Profesionālais futbols*

Ar sportu saistītie riski jau izsenis ir atzīti ES līmenī²². Profesionālais futbols tika novērtēts, jo, būdams populārs sporta veids, tas reizē ir arī globāla nozare ar būtisku ekonomisko ietekmi. Profesionālā futbola sarežģītā organizācija un pārredzamības

¹⁸ “Aktīvās BO” ir BO, kuras galvenokārt ir iesaistītas aktīvās darbībās, tostarp sporta un atpūtas, mākslas un kultūras, interešu pārstāvības un skaidrošanas programmās.

¹⁹ “Pakalpojumu BO” ir BO, kuras veic dažādas darbības, piemēram, īsteno programmas, kuru mērķis ir nodrošināt mājokļus, sociālos pakalpojumus, izglītību vai veselības aprūpi.

²⁰ Komisijas 2016. gada 14. jūlija Deleģētā regula (ES) 2016/1675, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2015/849, norādot augsta riska trešās valstis, kurās ir stratēģiskas nepilnības.

²¹ Saskaņā ar starptautiskās politikas saistībām, kuras Komisija uzņēmusies nolūkā paaugstināt efektivitātes un lietderīguma līmeni, ES humānā palīdzība arvien biežāk tiek sniegta kā naudas pārvedumi. Tāpat kā visos pārējos ES sniegtās humānās palīdzības gadījumos, līdzekļi vienmēr tiek nogādāti caur humānās palīdzības partneriem, piemēram, ANO un starptautiskām humānās palīdzības nevalstiskajām organizācijām. Šis novērtējums neattiecas uz šādiem naudas pārvedumiem humānās palīdzības operācijās.

²² 2007. gada jūlija Baltajā grāmatā par sportu teikts, ka “sports saskaras ar jauniem pārbaudījumiem un uzdevumiem [izaicinājumiem], piemēram, komerciālu spiedienu, jauno spēlētāju ekspluatāciju, dopinga, [korupciju,] rasismu, [nelegālajām azartspēlēm,] vardarbību, naudas atmazgāšanu [un citām sportam kaitīgām darbībām]”. (Eiropas Komisija, *Baltā grāmata par sportu*, COM(2007) 391 final, 11.7.2007.)

trūkums ir radījuši auglīgu augsni nelegālu resursu izmantošanai. Sportā tiek ieguldītas apšaubāmas naudas summas bez acīmredzamas vai izskaidrojamas finansiālas atdeves vai ieguvuma.

2.1.6.1.2. Brīvostas

Brīvosta ir Savienības muitas teritorijas daļa, kuru dalībvalsts par tādu noteikusi. Brīvostas ir likumīgas, taču tām ir jāievēro ES noteikumi par valsts atbalstu un Rīcības kodekss attiecībā uz uzņēmējdarbības nodokļiem²³. Brīvās tirdzniecības zonas var radīt viltošanas risku, dodot iespēju viltotājiem izkraut sūtījumus, pielāgot vai citādi manipulēt kravas vai ar tām saistītos dokumentus un pēc tam produktus atkārtoti eksportēt bez muitas dienestu iesaistes un tādējādi slēpt preču būtību un sākotnējo piegādātāju.

Brīvās tirdzniecības zonu ļaunprātīga izmantošana var būt saistīta ar intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem un iesaistīšanos ar PVN saistītā krāpšanā, korupcijā un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā. Lielākajā daļā ES brīvostu vai muitas noliktavu (izņemot Luksemburgas brīvostu) precīza informācija par faktiskajiem īpašniekiem nav pieejama. Saskaņā ar Piekto direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu brīvostu operatori un citi mākslas priekšmetu tirgus dalībnieki kļūst par atbildīgajiem subjektiem, un tādējādi uz tiem attiecas klienta uzticamības pārbaudes prasības.

2.1.6.1.3. Investoru pilsonības un uzturēšanās atļauju piešķiršanas shēmas

Pēdējos gados ir vērojama pieaugoša tendence veidot shēmas, ar kurām valstis piesaista investīcijas, piešķirot investoriem pilsonību vai uzturēšanās tiesības. Ir paustas bažas par tām raksturīgajiem riskiem, kas saistīti ar drošību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un korupciju.

2019. gada janvārī Komisija publicēja ziņojumu par valstu shēmām, saskaņā ar kurām investoriem tiek piešķirta Savienības pilsonība²⁴. Pēc ziņojuma publicēšanas Komisija izveidoja dalībvalstu ekspertu grupu, kuras uzdevums ir izskatīt riskus, ko rada investoru pilsonības un uzturēšanās atļauju piešķiršanas shēmas, un pievērsties pārredzamības un pārvaldības jautājumiem.

Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu pieprasīts veikt pastiprinātu klientu uzticamības pārbaudi tiem trešo valstu pilsoņiem, kuri piesakās uzturēšanās atļaujas vai pilsonības saņemšanai dalībvalstīs apmaiņā pret kapitālu vai ieguldījumiem īpašumā, valdības obligācijās vai korporatīvās vienībās.

2.2. Horizontālās neaizsargātības aspekti, kas kopīgi visām nozarēm

2.2.1. Anonimitāte finanšu darījumos

Noziedznieki cenšas izpaust pēc iespējas mazāk informācijas un palikt neatklāti. Nozares, kurās ir liels skaidras naudas darījumu apjoms, uzskata par pakļautām īpaši augstam riskam, piemēram, tirgotājus, kuri pārdod preces un pakalpojumus un pieņem

²³ ECOFIN izveidoja Rīcības kodeksa jautājumu grupu (uzņēmējdarbības nodokļi) 1998. gada 9. martā. Tā galvenokārt nodarbojas ar to nodokļu pasākumu novērtēšanu, uz kuriem attiecas Rīcības kodekss par uzņēmējdarbības nodokļiem (pieņemts 1997. gada decembrī), un informēšanas par šiem pasākumiem pārraudzību.

²⁴ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ieguldītājiem paredzētas sistēmas pilsonības un uzturēšanās atļaujas iegūšanai Eiropas Savienībā", COM(2019) 12 final, 23.1.2019.

maksājumus skaidrā naudā, kā arī ekonomikas dalībniekus, kuri pieņem maksājumus liela nomināla naudaszīmēs, piemēram, 500 EUR²⁵ un 200 EUR banknotēs.

Finanšu produkti, kas noteiktos apstākļos nodrošina līdzīgu anonimitāti (piemēram, daži e-naudas produkti, virtuālās valūtas un neregulētas kolektīvās finansēšanas platformas), arī ir neaizsargāti pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas riskiem. Tas pats attiecas uz tādiem aktīviem kā zelts un briljanti, kuri ir viegli pārdodami vai kurus var droši uzglabāt un viegli pārvietot.

2.2.2. Faktisko īpašnieku identifikācija un piekļuve informācijai par tiem

Noziedznieki izmanto finanšu sistēmu, lai iepludinātu savus nelikumīgos ieņēmumus finanšu tirgos, nekustamajā īpašumā vai likumīgajā ekonomikā strukturētākā veidā nekā skaidras naudas vai anonīmu finanšu darījumu gadījumā. Ikviena nozare ir pakļauta riskam, ka tajā var iefiltrēties, integrēties vai iegūt īpašumtiesības noziedzīgas organizācijas un teroristu grupas. Izplatīta metode, kuru izmanto noziedznieki, ir izveidot čaulas uzņēmumus, trastus vai sarežģītas korporatīvās struktūras, lai slēptu savu identitāti. Šī pieeja neaprobežojas tikai ar noteiktām jurisdikcijām vai juridisko personu vai juridisko veidojumu tipiem. Noziedznieki atkarībā no savām zināšanām, atrašanās vietas un tirgus prakses attiecīgajā jurisdikcijā izmanto visērtākos, visvienkāršākos un visdrošākos līdzekļus.

Pēdējos gados Finanšu darījumu darba grupā un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Pasaulē forumā par nodokļu pārredzamību arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta nepieciešamībai nodrošināt efektīvu faktiskā īpašnieka identifikāciju gan ES, gan starptautiskā līmenī²⁶. Informācijas apmaiņu starp dalībvalstu nodokļu iestādēm atvieglo direktīva par administratīvo sadarbību tiešo nodokļu jomā²⁷.

Lielākā daļa dalībvalstu ir izveidojušas centrālo reģistru vai datubāzi, lai vāktu informāciju par faktiskajiem īpašniekiem, kaut arī Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu reģistru izveidošanas termiņš ir atlikts līdz 2020. gada janvārim. Minētajā direktīvā paredzēta arī papildu pārredzamība un plašāka piekļuve informācijai par faktiskajiem īpašniekiem.

Tomēr joprojām pastāv būtiski neaizsargātības aspekti:

- noziedznieki var izmantot sarežģītas korporatīvās struktūras, kas reģistrētas trešās valstīs, ņemot vērā, ka direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu paredzētie reģistri attiecas tikai uz juridiskām personām un juridiskiem veidojumiem dalībvalstīs;
- noziedznieki var apzināti izmantot nepatiesu informāciju vai dokumentus, lai slēptu savu identitāti;
- valstu reģistriem, kuros reģistrē faktiskos īpašniekus, var būt vājie posmi to tehniskajā ieviešanā vai pārvaldībā. Noziedznieki var pārceļt uzņēmējdarbību uz dalībvalstīm, kurās ir mazāk efektīva sistēma.

²⁵ Eiropas Centrālā banka ir nolēmusi pārtraukt 500 EUR banknošu izgatavošanu un laišanu apgrozībā: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr160504.lv.html>.

²⁶ <http://www.oecd.org/tax/transparency/beneficial-ownership-toolkit.pdf>.

²⁷ Padomes 2011. gada 15. februāra Direktīva 2011/16/ES par administratīvo sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK; OV L 64, 11.3.2011., 1.–12. lpp.

2.2.3. Uzraudzība iekšējā tirgū

Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzītāji ir atbildīgi par privātā sektora pienākumu izpildes pareizības uzraudzību. Lielākajā daļā dalībvalstu šo kredītiestāžu un finanšu iestāžu uzraudzību veic iestādes, kuru uzdevums ir arī veikt prudenciālo uzraudzību. Dažās citās dalībvalstīs par šo uzdevumu atbild finanšu ziņu vākšanas vienības.

Ziņojumā par novērtējumu attiecībā uz nesenajiem iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, tika pārbaudītas uzraudzības iestāžu veiktās darbības un sniegti konstatējumi par to darbībām no nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas aspekta, kā arī no piesardzības principa perspektīvas. Ziņojumā galvenā uzmanība vērsta uz iestāžu pilnvarām, organizāciju un resursiem, vietējo subjektu uzraudzību, pārrobežu subjektu uzraudzību, kā arī uzraudzības pasākumu efektivitāti.

Nefinanšu nozarēs dalībvalstis var ļaut pašregulējuma struktūrām uzraudzīt nodokļu konsultantus, revidentus, ārštata grāmatvežus, notārus un citus neatkarīgus juridisko profesiju pārstāvjus, kā arī nekustamā īpašuma aģentus. Analīzes rezultāti liecina, ka lielākajā daļā dalībvalstu uzraudzībā šajās nozarēs joprojām ir nepilnības, kas izpaužas kontrolēs, norāžu sniegšanā un juridisko profesiju pārstāvju ziņojumu sniegšanā, jo īpaši finanšu ziņu vākšanas vienībai.

2.2.4. Sadarbība starp finanšu ziņu vākšanas vienībām

Finanšu ziņu vākšanas vienību platformas²⁸ 2016. gada decembra kartēšanas ziņojumā²⁹ tika identificēti šķēršļi piekļuvei informācijai, tās apmaiņā un izmantošanā un operatīvajā sadarbībā starp dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienībām. Komisija 2017. gada pārvalstiskā riska novērtējuma ziņojumā³⁰ ierosināja šķēršļu mazināšanas pasākumus un iezīmēja papildu veidus, kā uzlabot sadarbību starp finanšu ziņu vākšanas vienībām³¹. Ierosinātie pasākumi ir daļēji atspoguļoti Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu. Tiek uzlabota piekļuve informācijai, kas ir atbildīgo subjektu vai kompetento iestāžu rīcībā, un precizēti daži aspekti, kas saistīti ar finanšu ziņu vākšanas vienību uzdevumiem un informācijas apmaiņu starp finanšu ziņu vākšanas vienībām.

Ziņojumā par finanšu ziņu vākšanas vienību sadarbību³² ir identificētas pašreizējās nepilnības un novērtētas iespējas turpmāk uzlabot sadarbības sistēmu.

²⁸ Komisijas 2006. gadā izveidota neformāla grupa, kurā sanāk dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienības: <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=LV>.

²⁹ Kartēšanu veica speciāla komanda, kuru vadīja Itālijas finanšu ziņu vākšanas vienība (*Unità di Informazione Finanziaria per l'Italia — UIF*) un dalībnieki no finanšu ziņu vākšanas vienībām, kas darbojas Francijā (*Traitement du Renseignement et Action Contre les Circuits Financiers Clandestins — TRACFIN*), Polijā (*Generalny Inspektor Informacji Finansowej — GIIF*) un Rumānijā (*Oficiul National de Prevenire si Combatere a Spalarii Banilor — ONPCSB*). Sākotnējā projekta fāzē piedalījās arī Apvienotās Karalistes finanšu ziņu vākšanas vienība (*National Criminal Agency*).

³⁰ Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots Komisijas ziņojumam Eiropas Parlamentam un Padomei par novērtējumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem, kuri skar iekšējo tirgu un attiecas uz pārrobežu darbībām, SWD(2017) 241 final, 196.–198. lpp.

³¹ Komisijas dienestu darba dokuments par ES finanšu ziņu vākšanas vienību savstarpējās sadarbības uzlabošanu, SWD(2017) 275, 26.6.2017.

³² COM(2019) 371.

2.2.5. Citi neaizsargātības aspekti, kas kopīgi visām nozarēm

Pārvalstiskais riska novērtējums liecina, ka visās identificētajās nozarēs pastāv papildu neaizsargātības aspekti:

- noziedznieku iefiltrēšanās — noziedznieki var kļūt par atbildīgā subjekta īpašniekiem vai piemeklēt tādus atbildīgos subjektus, kas ir ar mieru viņiem palīdzēt legalizēt nelikumīgi iegūtos līdzekļus. Tāpēc nepieciešamas “atbilstības un piemērotības” pārbaudes finanšu nozarēs, uz kurām attiecas direktīva;
- viltojumi — mūsdienu tehnoloģijas atvieglo dokumentu viltošanu, un visas nozares sastopas ar grūtībām drošu viltošanas atklāšanas mehānismu ieviešanā;
- nepietiekama informācijas apmaiņa starp publisko un privāto sektoru — joprojām ir jāuzlabo mehānismi, ko finanšu ziņu vākšanas vienības izmanto, lai sniegtu atgriezenisko saiti atbildīgajiem subjektiem;
- nepietiekami resursi, informētība par riskiem un zinātība nolūkā īstenot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas noteikumus — lai gan daži atbildīgie subjekti iegulda augsta līmeņa atbilstības nodrošināšanas instrumentu ieviešanā, daudziem subjektiem šajā jomā ir ierobežotāks informētības līmenis, instrumenti un spējas;
- FinTech radītie riski — sagaidāms, ka tiešsaistes pakalpojumu izmantošana digitālajā ekonomikā turpinās palielināties, palielinot pieprasījumu pēc identifikācijas tiešsaistē. Šajā ziņā izšķiroša nozīme ir elektroniskās identifikācijas izmantošanai un uzticamībai.

3. RISKĀ MAZINĀŠANAS PASĀKUMI

3.1. Riska mazināšanas pasākumi saskaņā ar Piekto direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu

Piektā direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, kura jātransponē līdz 2020. gada janvārim, nodrošina ES instrumentus, kas tai ļaus efektīvāk novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai / teroristu finansēšanai, un konkrētāk:

- uzlabos pārredzamību, pateicoties publiskiem uzņēmumu faktisko īpašnieku reģistriem un publiski pieejamiem trastu un citu juridisko veidojumu reģistriem;
- ierobežos anonimitāti, ko piedāvā virtuālās valūtas, maku pakalpojumu sniedzēji un priekšapmaksas kartes;
- paplašinās augsta riska valstu novērtēšanas kritērijus un uzlabos aizsardzības pasākumus attiecībā uz ienākošajiem un izejošajiem finanšu darījumiem ar šīm valstīm;
- pieprasīs dalībvalstīm izveidot centralizētus bankas kontu reģistrus vai datu izguves sistēmas;
- uzlabos sadarbību un informācijas apmaiņu starp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas uzraudzības iestādēm un starp tām un prudenciālās uzraudzības iestādēm un Eiropas Centrālo banku.

Paredzams, ka šie pasākumi palīdzēs vēl vairāk samazināt riska līmeni attiecīgajās nozarēs un produktos. Komisija izvērtēs atbilstību jaunajiem noteikumiem un 2021. gada vidū publicēs īstenošanas ziņojumu.

3.2. Riska mazināšanas pasākumi, kas jau ir ieviesti vai tiks ieviesti ES līmenī

3.2.1. Likumdošanas pasākumi

Ir pieņemta lielākā daļa tiesību aktu, kas minēti 2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā, jo īpaši Piektā direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, jaunā skaidras naudas kontroles regula³³, direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām³⁴ un regula par kultūras priekšmetu importu³⁵. Direktīva par piekļuvi finanšu un citai informācijai³⁶ nodrošina kompetento iestāžu, tostarp nodokļu iestāžu, korupcijas apkarošanas iestāžu un līdzekļu atguves dienestu, tiešu piekļuvi valstu centralizētajiem bankas kontu reģistriem vai datu izguves sistēmām.

Pārskatot Eiropas uzraudzības iestāžu regulas³⁷, tika nostiprinātas Eiropas Banku iestādes pilnvaras vākt, analizēt un tālāk izplatīt informāciju, lai nodrošinātu, ka visas attiecīgās iestādes efektīvi un konsekventi uzrauga nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskus. Ir arī precizētas un pastiprinātas Eiropas Banku iestādes pilnvaras rīkoties gadījumos, kad tiek pārkāpti Savienības tiesību akti. Līdz ar Piektās kapitāla prasību direktīvas³⁸ pieņemšanu tiek novērsti šķēršļi sadarbībai starp prudenciālās uzraudzības un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzības iestādēm.

3.2.2. Politikas iniciatīvas

Komisija 2017. gada decembrī izveidoja ekspertu grupu elektroniskās identifikācijas un attālo "pazīsti savu klientu" procesu jautājumos³⁹. Ekspertu grupa Komisijai sniegs speciālās zināšanas, veicot izpēti jautājumos, kas saistīti ar to, kā finanšu pakalpojumu sniedzēji izmanto elektroniskās identifikācijas (e-ID) shēmas un citus inovatīvus digitālos procesus, lai nodrošinātu atbilstību nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas noteikumiem.

2018. gada jūnijā Komisija publicēja ziņojumu par skaidras naudas maksājumu ierobežojumiem⁴⁰. Ziņojumā secināts, ka ierobežojumu piemērošana skaidras naudas

³³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 23. oktobra Regula (ES) 2018/1672 par Savienības teritorijā ievestās skaidras naudas vai no tās izvestās skaidras naudas kontroli un par Regulas (EK) Nr. 1889/2005 atcelšanu, OV L 284, 12.11.2018., 6.–21. lpp.

³⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 23. oktobra Direktīva (ES) 2018/1673 par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām, OV L 284, 12.11.2018., 22.–30. lpp.

³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa Regula (ES) 2019/880 par kultūras priekšmetu ieviešanu un importu; PE/82/2018/REV/1; OV L 151, 7.6.2019., 1.–14. lpp.

³⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Direktīva (ES) 2019/1153, ar ko paredz noteikumus, lai atvieglotu finanšu un citas informācijas izmantošanu noteiktu noziedzīgu nodarījumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai vai kriminālvajāšanai par tiem, un ar ko atceļ Padomes Lēmumu 2000/642/TI; PE/64/2019/REV/1; OV L 186, 11.7.2019., 122.–137. lpp.

³⁷ Politiskā vienošanās panākta 2019. gada martā; pārskatītās regulas šā ziņojuma sagatavošanas laikā vēl nav publicētas.

³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 14. jūnija Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu, OV L 177, 30.6.2006., 1.–200. lpp., un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK, OV L 176, 27.6.2013., 338.–436. lpp.

³⁹ Ekspertu grupu vada Komisija, un tajā ir 21 pārstāvis no dalībvalstīm, tostarp regulatori, uzraudzītāji un identitātes eksperti, kā arī 15 pārstāvji no finanšu iestādēm un patērētāju organizācijām. Komisijas 2017. gada 14. decembra Lēmums C(2017) 8405 final. Grupai savi atzinumi, ieteikumi vai ziņojumi jāiesniedz Komisijai līdz 2019. gada decembrim.

⁴⁰ COM(2018) 483 final.

maksājumiem būtiski nemazinātu terorisma finansēšanu, lai gan sākotnējie konstatējumi arī liecināja, ka augstas vērtības skaidras naudas maksājumu aizliegums varētu pozitīvi ietekmēt cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

3.2.3. Papildu atbalsta pasākumi

- Statistikas datu vākšanas uzlabošana.
- Mācības, kuras paredzētas profesionāļiem, kas veic darbības, uz kurām attiecas “saziņas konfidencialitāte”, un kurās tiek sniegti norādījumi un praktiskas atziņas, lai palīdzētu viņiem atpazīt iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas darbības un saprast, kā rīkoties šādos gadījumos. Komisija novērtēs iespējas uzlabot atbilstību šajā sektorā atbilstoši attiecīgajai judikatūrai. Paredzēts, ka līdz 2020. gada sākumam tiks sākts ES finansēts mācību projekts juristiem. 2018. gadā notāri saņēma ES finansētu dotāciju mācībām nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas jomā.
- Sabiedrības izpratnes veicināšana par riskiem, kas saistīti ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu / terorisma finansēšanas apkarošanu.
- *Hawala* un neoficiālu vērtību pārvešanas pakalpojumu radītā riska papildu analīze — problēmas apmēri un iespējamie tiesībaizsardzības risinājumi.
- Turpmāka uzraudzība attiecībā uz naudas viltošanu un tās iespējamām saiknēm ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Komisija iesniedza priekšlikumu par regulu⁴¹, ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu “Perikls IV”) laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam, un priekšlikumu par tās piemērošanu⁴² ārpus eurozonas esošajām dalībvalstīm, kurus paredzēts pieņemt 2020. gadā.
- Papildu pasākumi ar mērķi uzlabot uzraudzību ES. Ziņojumā par novērtējumu attiecībā uz nesenajiem iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, norādīts uz iespējamām papildu darbībām, ar kurām varētu papildus nostiprināt ES tiesisko regulējumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā un tādējādi stiprināt banku savienību un kapitāla tirgu savienību.

4. IETEIKUMI

Izvērtējusi riskus, ņemot vērā atjaunināto tiesisko regulējumu, Komisija uzskata, ka ES un dalībvalstu līmenī būtu jāveic virkne riska mazināšanas pasākumu, ievērojot:

- nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas riska līmeņus;
- nepieciešamību rīkoties ES līmenī vai ieteikt dalībvalstīm rīkoties (subsidiaritāte);
- nepieciešamību pēc regulatīviem vai neregulatīviem pasākumiem (proporcionalitāte);
- ietekmi uz privātumu un pamattiesībām.

⁴¹ COM(2018) 369 final.

⁴² COM(2018) 371 final.

Komisija ir arī ņēmusi vērā nepieciešamību izvairīties no jebkādas ļaunprātīgas tās ieteikumu izmantošanas vai nepareizas to interpretācijas, kas izraisītu veselu klientu grupu izslēgšanu un attiecību pārtraukšanu ar klientiem, pilnībā un pienācīgi neņemot vērā riska līmeni konkrētā nozarē.

4.1. Ieteikumi Eiropas uzraudzības iestādēm

4.1.1. Apskats par 2017. gada pārvalstiskā riska novērtējuma ieteikumu īstenošanu

2017. gada ziņojumā Komisija ieteica Eiropas uzraudzības iestādēm:

(1) *veicināt izpratni par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem un identificēt piemērotas darbības, lai uzlabotu [valsts līmeņa] uzraudzītāju spējas veikt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas uzraudzību;*

Eiropas uzraudzības iestādes ir reaģējušas šādi:

- izdodot astoņus tehnisko standartu projektus⁴³, vadlīnijas⁴⁴ un atzinumus⁴⁵ nolūkā atbalstīt uz risku balstītās pieejas efektīvu piemērošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai / terorisma finansēšanas apkarošanai, ko veic kredītiestādes, finanšu iestādes un to uzraudzītāji. Patlaban tiek apspriests devītais instruments sadarbības uzlabošanai starp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzītājiem;
- nodrošinot mācības un organizējot darbseminārus par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas uz risku balstītās pieejas un uzraudzības aspektiem, par e-naudas riskiem un naudas pārvedumu riskiem. Darbsemināros piedalījās vairāk nekā 300 uzraudzītāju no visām dalībvalstīm;
- veicinot informācijas un labas prakses apmaiņu ar Eiropas uzraudzības iestāžu iekšējo komiteju un uzraudzības padomju starpniecību un nosakot skaidrus uzstādījumus attiecībā uz uzraudzības praksi konkrētos jautājumos, piemēram, attiecībā uz “Panamas dokumentiem”.

2018. gadā Eiropas Banku iestāde sāka personāla vadītu daudzgadu pārskatu par kompetento iestāžu pieejām attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas

⁴³ Tie ir regulatīvo tehnisko standartu kopīgie projekti par centrālo kontaktpunktu nolūkā pastiprināt cīņu pret finanšu noziegumiem (Komisijas 2018. gada 7. maija Deleģētā regula (ES) 2018/1108, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2015/849 papildina ar regulatīvajiem tehniskajiem standartiem attiecībā uz kritērijiem centrālo kontaktpunktu iecelšanai elektroniskās naudas emitentiem un maksājumu pakalpojumu sniedzējiem un ar noteikumiem attiecībā uz šo kontaktpunktu funkcijām, C/2018/2716, OV L 203, 10.8.2018., 2.–6. lpp.), apspriežu dokuments par regulatīvajiem tehniskajiem standartiem centrālajam kontaktpunktam nolūkā pastiprināt cīņu pret finanšu noziegumiem (JC-2017-08) un Eiropas uzraudzības iestāžu kopīgā atbilde Eiropas Komisijai par grozījumiem regulatīvo tehnisko standartu projektos, kas sagatavoti saskaņā ar 8. panta 5. punktu, 10. panta 2. punktu un 13. panta 5. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. novembra Regulā (ES) Nr. 1286/2014 par komplektētu privāto ieguldījumu un apdrošināšanas ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem, OV L 352, 9.12.2014., 1.–23. lpp.

⁴⁴ Kopīgās pamatnostādnes par uz risku balstītās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas [novēršanas] un teroristu finansēšanas uzraudzības pieejas iezīmēm (ESAs 2016 72), Kopīgās pamatnostādnes par Apvienotās komitejas apspriešanos par PRIIP ar vides vai sociāliem mērķiem (JC 2017 05) un Kopīgās pamatnostādnes par piesardzīgu novērtējumu par būtiskas līdzdalības iegūšanu un palielināšanu banku, apdrošināšanas un vērtspapīru nozarē (JC/GL/2016/01).

⁴⁵ Eiropas uzraudzības iestāžu Kopīgais atzinums par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas riskiem (JC-2017-07) un Atzinums par inovatīvu risinājumu izmantošanu kredītiestādēs un finanšu iestādēs (JC-2017-81).

novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzību bankās, lai apzinātu jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, noteiktu paraugprakses piemērus un novērstu trūkumus, kā arī lai atbalstītu valstu iestāžu centienus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā / terorisma finansēšanas apkarošanā saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un Eiropas uzraudzības iestāžu pamatnostādņem. Konstatējumi tiks izmantoti, veidojot saturu mācībām, ko Eiropas Banku iestāde ir apņēmusies nodrošināt 2019. gadā, un atjauninot uz risku balstītas uzraudzības pamatnostādnes, kas pieņemtas saskaņā ar Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 48. panta 10. punktu.

(2) *veikt papildu pasākumus, lai uzlabotu sadarbību starp uzraudzītājiem;*

2018. gada novembrī Eiropas uzraudzības iestādes apspriedās par projektiem pamatnostādņem, kuru mērķis ir uzlabot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzītāju savstarpējo sadarbību. Pamatnostādņu projektā precizēti uzraudzītāju sadarbības un informācijas apmaiņas praktiskie aspekti un izklāstīti noteikumi, ar ko reglamentē jaunās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas / teroristu finansēšanas apkarošanas uzraudzības iestāžu kolēģijas. Tās ir paredzēts pabeigt 2019. gadā.

2019. gada 10. janvārī Eiropas uzraudzības iestādes apstiprināja saturu daudzpusējam nolīgumam par praktiskajiem aspektiem, kas attiecas uz informācijas apmaiņu starp Eiropas Centrālo banku, kura darbojas uzraudzītāja statusā, un visām kompetentajām ES iestādēm, kuru pienākumos ir uzraudzīt, kā kredītiestādes un finanšu iestādes ievēro nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas pienākumus.

(3) *izstrādāt papildu risinājumus attiecībā uz to uzņēmēju uzraudzību, uz kuriem attiecas pasu piešķiršanas režīms;*

Eiropas Banku iestāde ir izveidojusi darba grupu nolūkā precizēt, kādos gadījumos pārstāvji/aģenti un izplatītāji, kas darbojas citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā ir pilnvarota iecelējīestāde, ir uzskatāmi par “uzņēmumiem” Direktīvas (ES) 2015/2366⁴⁶, Direktīvas 2009/110/EK⁴⁷ un Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu nozīmē. Pašlaik šajā jautājumā noris darbs, kuru paredzēts pabeigt 2019. gadā.

(4) *sniegt atjauninātus norādījumus par iekšējo pārvaldību, lai precizētu atbilstības uzraudzības amatpersonu pienākumus finanšu iestādēs;*

2017. gada septembrī Eiropas uzraudzības iestāžu apvienotā apakškomiteja noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas jautājumos, ņemot vērā savus un valstu kompetento iestāžu ierobežotos resursus, nolēma atlikt pamatnostādņu par atbilstības uzraudzības amatpersonu pienākumiem izstrādi un pievērsties uzraudzītāju sadarbībai, kuru uzskatīja par prioritāti, jo riski šajā jomā jau bija īstenojušies.

(5) *sniegt papildu norādījumus ieguldījumu fondu pakalpojumu sniedzējiem par faktisko īpašnieku identifikāciju, jo īpaši situācijās, kurās ir augstāks nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai terorisma finansēšanas risks;*

⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 25. novembra Direktīva (ES) 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, OV L 337, 23.12.2015., 35. lpp.

⁴⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīva 2009/110/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu [prudenciālo] uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu, OV L 267, 10.10.2009., 7. lpp.

2017. gada jūnijā Eiropas uzraudzības iestādes publicēja “risku faktoru pamatnostādnes”⁴⁸ par vienkāršoto un pastiprināto klientu uzticamības pārbaudi un faktoriem, kuri kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jāņem vērā, novērtējot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas risku, kas saistīts ar individuālām darījumu attiecībām un sporādiskajiem darījumiem.

Pamatnostādnes ir ietverti uz nozari attiecināmi norādījumi ieguldījumu fondu pakalpojumu sniedzējiem un pirmo reizi ES līmenī izklāstīti pasākumi, kas fondiem un fondu pārvaldītājiem būtu jāveic, lai izpildītu savus klientu uzticamības pārbaudes pienākumus (tostarp attiecībā uz faktiskajiem īpašniekiem), un tas, kā pielāgot pasākumu apmēru, ņemot vērā riska pakāpi.

(6) *analizēt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai terorisma finansēšanas novēršanas operacionālos riskus, kas saistīti ar darījumdarbību / darījumdarbības modeli banku korporatīvo klientu un privātklientu apkalpošanas un institucionālo ieguldījumu sektoros, no vienas puses, un naudas vai vērtību pārvešanas pakalpojumu un e-naudas pakalpojumu sektoros, no otras puses.*

Eiropas Banku iestāde apkopojā konstatējumus, kas pausti kompetento iestāžu tematiskajos pārskatos par kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām. Konstatējumi ir atspoguļoti kopīgajā atzinumā, kas attiecas uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas riskiem, kuri ietekmē Savienības finanšu sistēmu, un ko Eiropas uzraudzības iestādēm ir pienākums izdot par katru pārvalstisko riska novērtējumu⁴⁹.

4.1.2. Pašreizējā situācija

Ieteikumi, kas adresēti Eiropas uzraudzības iestādēm 2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā, ir īstenoti, izņemot 4. ieteikumu sniegt atjauninātus norādījumus par iekšējo pārvaldību, lai precizētu atbilstības uzraudzības amatpersonu pienākumus finanšu iestādēs. Tādējādi Komisija atkārtoti lūdz īstenot 4. ieteikumu.

Turklāt Eiropas Banku iestāde tiek aicināta pabeigt attiecīgās darbības, kuras paredzētas ES Rīcības plānā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai, kas pievienots Padomes 2018. gada 4. decembra secinājumiem⁵⁰.

4.2. Ieteikumi nefinanšu sektora uzraudzītājiem

Nefinanšu sektoram nav Eiropas uzraudzības iestādēm līdzīgas ES līmeņa struktūras. Saskaņā ar ES nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas regulējumu dalībvalstis var ļaut pašregulējuma struktūrām uzraudzīt nodokļu konsultantus, revidentus, ārštata grāmatvežus, notārus un citus neatkarīgus juridisko profesiju pārstāvjus, kā arī nekustamā īpašuma aģentus.

⁴⁸ Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 17. pantu un 18. panta 4. punktu sagatavotās kopīgās pamatnostādnes par vienkāršoto un pastiprināto klientu uzticamības pārbaudi un faktoriem, kuri kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jāņem vērā, novērtējot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas risku, kas saistīts ar individuālām darījumu attiecībām un sporādiskajiem darījumiem;
<https://eba.europa.eu/documents/10180/1890686/Final+Guidelines+on+Risk+Factors+%28JC+2017+37%29.pdf>.

⁴⁹ Skatīt 2.2.3. iedaļu.

⁵⁰ Jāuzsver, ka visu triju Eiropas uzraudzības iestāžu loma un pilnvaras tiks ievērojami pastiprinātas ar jaunajiem tiesību aktu priekšlikumiem, par kuriem 2019. gada martā tika panākta politiskā vienošanās (Eiropas uzraudzības iestāžu dibināšanas regulu un to nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas aspekta pārskatīšana), un turpmākie pasākumi saistībā ar minētajiem ieteikumiem būtu jāveic, izmantojot tikai jau saskaņotos resursus.

Komisija atkārtoti 2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā sniegtos ieteikumus pašregulējuma struktūrām, jo īpaši ieteikumu palielināt tematisko pārbaužu skaitu un celt ziņošanas līmeni, kā arī turpināt organizēt mācību shēmas, lai veicinātu labāku izpratni par riskiem un atbilstības nodrošināšanas pienākumiem attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un terorisma finansēšanas apkarošanu.

4.3. Ieteikumi dalībvalstīm⁵¹

4.3.1. Veiktie pasākumi saistībā ar ieteikumiem 2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā

Saskaņā ar Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu 6. panta 4. punktu, ja dalībvalstis neņem vērā nepieciešamību, tām par to jāpaziņo Komisijai un jāsniedz pamatojums šādam lēmumam (princips “ievērot vai izskaidrot”). Līdz šim neviena dalībvalsts nav sniegusi Komisijai šādu paziņojumu saistībā ar 2017. gada ieteikumiem.

Komisija sekoja līdzi dalībvalstīm sniegto 2017. gada ieteikumu izpildei, pārbaudot, kā transponēta Ceturtā direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, aptaujājot dalībvalstis par 2017. gada ieteikumu izpildi un atjauninot valstu riska novērtējumus.

Attiecībā uz dažiem ieteikumiem vai nu saņemtais atbildes nerada skaidru priekšstatu, vai arī valstu iestādes uzsvēra to īstenošanai pieejamā laika ierobežotību. Komisija uzsver nepieciešamību turpināt vai pastiprināt attiecīgo darbu. Turklāt ir svarīgi atzīmēt, ka Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu ietvertie juridiskie pienākumi pilnībā vai daļēji aizstāj dažus 2017. gada ziņojuma ieteikumus, jo īpaši attiecībā uz faktisko īpašnieku lielāku pārredzamību, samazinātu klientu uzticamības pārbaudes sliekšni dažās nozarēs vai atbildīgo subjektu saraksta paplašināšanu.

(1) Valsts riska novērtējumu tvērumi

2017. gada ziņojumā kā jomas, kuras dalībvalstīm būtu pienācīgi jāņem vērā valsts riska novērtējumos un kurām būtu jādefinē atbilstoši riska mazināšanas pasākumi, bija noteikti uzņēmumi, kuri plaši izmanto maksājumus skaidrā naudā, maksājumi skaidrā naudā, bezpeļņas organizāciju nozare un elektroniskās naudas produkti.

Lielākajā daļā valstu riska novērtējumu ir ņēmti vērā riski, ko rada ar skaidru naudu saistītie darījumi, un riski, kas izriet no kultūras priekšmetu un senlietu nelikumīgas tirdzniecības, kā arī ir iekļautas bezpeļņas organizācijas un pievērsta uzmanība ar e-naudas produktiem saistītajiem riskiem saskaņā ar Ceturto un Piekto direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu.

Tomēr vairākas dalībvalstis vēl nav pieņēmušas valsts riska novērtējumu⁵², savukārt citas nav pievērsušās attiecīgo produktu radītajam riskam. Šīs dalībvalstis tiek mudinātas nekavējoties izpildīt šo ieteikumu.

Šajā ziņojumā tiek secināts, ka 2017. gada ieteikums joprojām ir aktuāls, un visas dalībvalstis tiek aicinātas valsts riska novērtējumos izskatīt riskus, kas saistīti ar minētajiem produktiem, kā arī nodrošināt atbilstošus riska mazināšanas pasākumus.

⁵¹ Vairāk informācijas par ieteikumiem pa produktiem/pakalpojumiem skatīt pievienotajā dienestu darba dokumentā SWD(2019) 650.

⁵² Šā ziņojuma sagatavošanas laikā 13 dalībvalstis bija informējušas Komisiju par to, ka ir pieņēmušas valsts riska novērtējumus. 15 dalībvalstis paredzējušas tos pabeigt 2019. gadā. Šis jautājums tiek risināts arī pārkāpumu lietās, kas ierosinātas pret dalībvalstīm par nepilnīgu direktīvas transponēšanu.

(2) *Faktiskie īpašnieki*

2017. gada ziņojumā dalībvalstīm tika ieteikts nodrošināt, ka informācija par juridisko personu un juridisko veidojumu faktiskajiem īpašniekiem ir atbilstoša, pareiza un atjaunināta. Konkrētāk, būtu jāizstrādā instrumenti, kas nodrošinātu, ka klienta uzticamības pārbaudes pasākumu piemērošanas laikā tiek identificēti faktiskie īpašnieki un ka nozares, kuras visvairāk pakļautas nepārskatāmu faktisko īpašumtiesību shēmu riskam, tiek efektīvi uzraudzītas un pārraudzītas.

Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu dalībvalstīm jau bija paredzēts pienākums izveidot faktisko īpašnieku reģistrus uzņēmumiem, trastiem un līdzīgiem juridiskiem veidojumiem, savukārt Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu tika mainīts šo reģistru konteksts un transponēšanas termiņš. Lielākā daļa dalībvalstu ir informējušas Komisiju, ka ir izveidojušas šādus reģistrus.

Šajā ziņojumā tiek secināts, ka 2017. gada ieteikums joprojām ir aktuāls, un dalībvalstis tiek mudinātas nodrošināt, ka tiek savlaicīgi īstenoti Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu paredzētie noteikumi par faktisko īpašnieku reģistriem⁵³.

(3) *Atbilstoši resursi uzraudzītājiem un finanšu ziņu vākšanas vienībām*

2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā dalībvalstis tika aicinātas piešķirt savām kompetentajām iestādēm “pietiekamus” resursus. Lielākā daļa dalībvalstu ir apstiprinājušas, ka ir piešķirušas pietiekamus resursus savām kompetentajām iestādēm, kā prasīts direktīvas 48. panta 2. punktā. Tomēr ziņojums par novērtējumu attiecībā uz nesenajiem iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, parāda, ka daudziem uzraudzītājiem darbinieku skaits bija kritiski nepietiekams.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts ieteikums dalībvalstīm turpināt pastiprināt centienus šajā jomā un pierādīt, ka nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas uzraudzītāji spēj pilnvērtīgi veikt savus uzdevumus.

(4) *Uzraudzītāju uz vietas veikto pārbaūžu skaita pieaugums*

Finanšu sektors

2017. gada ziņojumā dalībvalstīm ieteikts ieviest uz risku balstītu uzraudzības modeli saskaņā ar Eiropas uzraudzības iestāžu 2016. gada kopīgajām pamatnostādņēm par uz risku balstīto uzraudzību⁵⁴.

Vairākas dalībvalstis norādīja, ka tās regulāri veic tematiskas uzraudzības pārbaudes par ieguldījumu brokeru sabiedrībām. Citas ziņoja, ka veic vispārēju riska novērtējumu.

Ziņojums par novērtējumu attiecībā uz nesenajiem iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, liecina, ka nereti uzraudzības iestādes neveica atbilstošas pārbaudes uz vietas.

⁵³ Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu termiņš reģistru izveidošanai un jaunu piekļuves tiesību nodrošināšanai tiem tiek atlikts. Dalībvalstīm līdz 2020. gada 10. janvārim jāizveido uzņēmumu reģistri, bet līdz 2020. gada 10. martam — trastu reģistri.

⁵⁴ Skatīt Eiropas uzraudzības iestāžu kopīgās pamatnostādnes “Uz risku balstītas uzraudzības pamatnostādnes”, 7.4.2017.:

https://esas-joint-committee.europa.eu/Publications/Guidelines/Joint%20Guidelines%20on%20risk-based%20supervision_LV%20%28ESAs%202016%2072%29.pdf.

Uzraudzītājiem būtu jāturpina veikt pārbaudes uz vietas, kas biežuma un intensitātes ziņā ir samērīgas ar identificētajiem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas riskiem. Tajās galvenā uzmanība jāvērs uz konkrētiem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas operacionālajiem riskiem atkarībā no konkrētajiem neaizsargātības aspektiem, kas raksturīgi produktam vai pakalpojumam, jo īpaši institucionālajiem ieguldījumiem (īpaši tiem, kas veikti ar brokeru starpniecību), banku privātklientu apkalpošanai, kurā uzraudzītājiem jo īpaši būtu jānovērtē atbilstība noteikumiem, kas attiecas uz faktiskajiem īpašniekiem, valūtas maiņas punktiem un naudas vai vērtību pārvešanas pakalpojumiem, kuros būtu jāpārbauda arī aģentu mācības.

Nefinanšu sektors

2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā dalībvalstis tika aicinātas pārliecināties, ka to kompetentās iestādes veic pietiekami daudz iepriekš nepaziņotu pārbaudu uz vietas pie augstas vērtības preču tirgotājiem, nekustamā īpašuma nozares profesionāļiem un senlietu tirgotājiem.

Dalībvalstis izmanto atšķirīgas pieejas attiecībā uz pārbaudēm nefinanšu nozarēs, un šīs uzraudzības kvalitāte atšķiras vairāk.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts ieteikums veikt pietiekamu skaitu pārbaudu uz vietas.

(5) Uzraudzības iestāžu veiktās tematiskās pārbaudes

2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā uzraudzītājiem tika ieteikts gūt labāku izpratni par to, kādiem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas apkarošanas riskiem ir pakļauts konkrētais darījumdarbības segments.

Saskaņā ar dalībvalstu sniegtajām atbildēm, pārbaudot atbildīgo subjektu nozares, lielākā daļa uzraudzības iestāžu uzraudzības resursus piešķir, balstoties uz risku. Uzraudzītāju pārbaudes parasti cita starpā aptver atbilstību prasībām, kas attiecas uz faktisko īpašnieku un mācībām. Lielākajā daļā atbilžu nav pieminētas pēdējo divu gadu laikā veiktas tematiskās pārbaudes naudas vai vērtību pārvešanas pakalpojumu nozarē. Uzraudzītājiem vajadzētu turpināt uzlabot izpratni par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / teroristu finansēšanas riskiem, kas skar noteiktu darījumdarbības segmentu. Viņiem būtu īpaši jānovērtē, kā 2017. gadā noteiktajās nozarēs tiek ievēroti noteikumi par faktiskajiem īpašniekiem.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts ieteikums dalībvalstīm arī turpmāk nodrošināt, ka uzraudzītāji veic tematiskās pārbaudes. Turklāt uzraudzītājiem vajadzētu labāk iedalīt savus resursus tematiskajām pārbaudēm.

(6) Apsvērumi saistībā ar atbildīgo subjektu saraksta paplašināšanu

2017. gada ziņojumā tika norādīti daži pakalpojumi/produkti, uz kuriem ES nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas regulējums neattiecas, un dalībvalstis tika aicinātas paplašināt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas režīma tvērumu, iekļaujot tajā profesionāļus, kuri ir īpaši pakļauti riskam.

Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu tika paplašināts nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas režīma tvērums, ietverot šos profesionāļus. Lielākās daļas dalībvalstu sniegtās atbildes un transponēšanas pārbaude parāda, ka kopumā šis ieteikums ticis ievērots. Turklāt dažas dalībvalstis jau piemēro Piektās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu noteikumus attiecībā uz jauniem atbildīgajiem subjektiem.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts ieteikums pievērst īpašu uzmanību profesionāļiem, kuri ir īpaši pakļauti riskam, tostarp jauniem atbildīgajiem subjektiem, kas pievienoti Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu (nekustamā īpašuma aģenti, mākslas priekšmetu un senlietu tirgotāji un augstas vērtības preču tirgotāji, ja viņi pieņem skaidras naudas maksājumus, kas pārsniedz noteiktu sliekšni; virtuālo valūtu apmaiņas platformas un maku pakalpojumu nodrošinātāji).

(7) *Pienācīgs klienta uzticamības pārbaužu līmenis sporādiskajiem darījumiem*

2017. gada ziņojumā tika pievērsta uzmanība atbrīvojumam no klienta uzticamības pārbaudes veikšanas sporādiskajiem darījumiem, kuru summa ir mazāka par 15 000 EUR, un dalībvalstis aicinātas attiecīgi noteikt zemāku sliekšni, ņemot vērā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma risku finansēšanas apkarošanas riskus valsts līmenī.

Sporādisko darījumu sliekšnis dažādās dalībvalstīs atšķiras. Dažas dalībvalstis naudas vai vērtību pārvedumu pakalpojumiem vai valūtas maiņas punktiem piemēro sliekšņus, kurus joprojām varētu uzskatīt par augstiem. Līdz ar to ir grūtāk efektīvi uzraudzīt darījumus.

Šajā ziņojumā tiek secināts, ka 2017. gada ieteikums joprojām ir aktuāls, un dalībvalstis aicinātas sniegt norādes par “sporādisko darījumu” definīciju un noteikt kritērijus, kas nodrošina, ka valūtas maiņas punktos un naudas pārvedumos netiek apieti darījumu attiecībās piemērojamie klienta uzticamības pārbaudes noteikumi.

(8) *Pienācīgs klienta uzticamības pārbaužu līmenis attiecībā uz drošu glabāšanu un tai līdzīgiem pakalpojumiem*

2017. gada ziņojumā tika ieteikts ieviest atbilstošus aizsardzības pasākumus, lai pienācīgi uzraudzītu drošas glabāšanas pakalpojumus, jo īpaši tos, kurus sniedz finanšu iestādes, un līdzīgus uzglabāšanas pakalpojumus, ko sniedz nefinanšu sektora pakalpojumu sniedzēji.

Dalībvalstu sniegtās atbildes liecina, ka uz šīm darbībām nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas regulējums attiecas neatkarīgi no tā, vai tās veic kredītiestāde vai ne. Dažās dalībvalstīs šos pakalpojumus sniedz tikai finanšu iestādes.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts ieteikums nodrošināt pienācīgu klienta uzticamības pārbaužu līmeni attiecībā uz drošo glabāšanu un tai līdzīgiem pakalpojumiem.

(9) *Regulāra sadarbība starp kompetentajām iestādēm un atbildīgajiem subjektiem*

2017. gada ziņojumā ieteikta ciešāka sadarbība nolūkā atvieglot aizdomīgu darījumu atklāšanu, paaugstināt ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem skaitu un kvalitāti, sniegt norādes par riskiem, klienta uzticamības pārbaužu veikšanu un ziņojumu sniegšanas prasībām. To galvenokārt var panākt, izmantojot finanšu ziņu vākšanas vienību atgriezenisko saiti, ko tās sniedz atbildīgajiem subjektiem par sniegto ziņojumu kvalitāti, kā arī par tipoloģiju. Vairākas nozares atgriezeniskās saites trūkumu ir uzsvērušas kā problēmu, konkrēti, šādas: azartspēļu nozare, nodokļu konsultanti, revidenti, ārstata grāmatveži, notāri un citi neatkarīgi juridisko profesiju pārstāvji, kā arī naudas vai vērtību pārvešanas pakalpojumu sniedzēji.

Analīze un novērtējums, kas veikti, sagatavojot ziņojumu, kurā novērtēta finanšu ziņu vākšanas vienību sadarbības sistēma, parādīja, ka daudzās dalībvalstīs atgriezeniskā saite, ko finanšu izlūkošanas vienības sniedz atbildīgajiem subjektiem, joprojām ir nepilnīga, neraugoties uz to, ka attiecībā uz šo prasību pastāv iekšējie noteikumi un nozaru pamatnostādnes.

Šajā ziņojumā tiek daļēji saglabāts šis ieteikums un aicināts kompetentajām iestādēm un atbildīgajiem subjektiem sadarboties ciešāk.

(10) *Atbildīgo subjektu īpašās un pastāvīgās mācības*

2017. gada ziņojumā ieteikts kompetento iestāžu mācībās pievērsties noziedzīgo organizāciju iefiltrēšanās vai īpašumtiesību riskam, jo īpaši azartspēļu nozarē, attiecībā uz trastu un uzņēmuma pakalpojumu sniedzējiem, nodokļu konsultantiem, revidentiem, ārštata grāmatvežiem, notāriem un citiem neatkarīgiem juridisko profesiju pārstāvjiem, dažiem pakalpojumu sniedzējiem (attiecībā uz kapitāla struktūru, rūpniecības stratēģiju, apvienošanās un uzņēmumu iegādi), nekustamā īpašuma un naudas vai vērtību pārvedumu pakalpojumiem.

Lielākā daļa dalībvalstu ziņoja, ka mācības ir nodrošinātas atbilstoši ieteikumiem, kā arī sniegti norādījumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas pienākumiem dažādās nozarēs.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts ieteikums nodrošināt turpmāku apmācību, jo īpaši atbildīgajiem subjektiem, kas īpaši pakļauti riskam (minēti 2017. gada pārvalstiskajā riska novērtējumā), vai sarakstā jauniekļautajiem atbildīgajiem subjektiem.

(11) *Ikgadēji pārskati no kompetentajām iestādēm / pašregulējuma struktūrām par to uzraudzībā esošo atbildīgo subjektu darbībām attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu*

2017. gada pārvalstiskais riska novērtējums parādīja, ka šis pienākums sniegt ziņojumus palīdzēja valstu iestādēm veikt valsts riska novērtējumus un ļāva proaktīvāk rīkoties, lai novērstu trūkumus vai neatbilstību nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas / terorisma finansēšanas apkarošanas prasībām, jo īpaši nekustamā īpašuma nozarē un attiecībā uz nodokļu konsultantiem, revidentiem, ārštata grāmatvežiem, notāriem un citiem neatkarīgiem juridisko profesiju pārstāvjiem.

Dažās dalībvalstīs pašregulējuma struktūras ir tikai nesen sākušas savu uzraudzības darbību, jo dažas nozares, galvenokārt sarakstā iekļautie nefinanšu sektora uzņēmumi un profesijas, ir pievienotas tikai Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu. Tāpēc par sarakstā iekļautajiem nefinanšu sektora uzņēmumiem un profesijām vēl nav pieejama tik detalizēta statistika, cik prasīts ieteikumā. Dažas dalībvalstis nepiekrīt, ka būtu lietderīgi ziņojumu par uzraudzības darbībām sniegt ik gadu.

Šajā ziņojumā tiek saglabāts šis ieteikums un pašregulējuma struktūras mudinātas proaktīvāk iesaistīties nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas uzraudzībā.

4.3.2. Riska analīze pa produktiem/pakalpojumiem: konkrētie ieteikumi

Papildus iepriekš minētajiem ieteikumiem ir nepieciešama turpmāk minētā rīcība attiecībā uz konkrētiem produktiem/nozarēm⁵⁵.

(1) *Skaidra nauda un skaidrai naudai līdzīgi aktīvi*

- Veicot valsts riska novērtējumu, dalībvalstīm būtu jāņem vērā riski, ko rada skaidras naudas maksājumi, un jāveic atbilstoši riska mazināšanas pasākumi.
- Iestādēm būtu jārīkojas gadījumos, kad summa ir mazāka par deklarēšanas robežvērtību EUR 10 000, bet ir aizdomas par noziedzīgu darbību.

(2) *Finanšu sektors*

- Dalībvalstīm būtu jāuzlabo uzraudzības un atklāšanas sistēmas, ko piemēro produktiem, kuri ir vairāk pakļauti teroristu finansēšanas riskiem. Finanšu iestādēm parasti nav piekļuves attiecīgajai informācijai (kas bieži ir

⁵⁵ Vairāk informācijas par ieteikumiem pa produktiem/nozarēm skatiet pievienotajā dienestu darba dokumentā SWD(2019) 650.

tiesībaizsardzības iestāžu rīcībā), kura tām palīdzētu identificēt teroristu finansēšanas riskus pirms to īstenošanās. Tāpat tiesībaizsardzības iestāžu centienus izjaukt teroristu darbības un tīklus var kavēt to nespēja iegūt informāciju par finanšu plūsmām, kuru var sniegt tikai finanšu iestādes.

- Attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskiem ir svarīgi, lai dalībvalstis izveidotu un pilnveidotu faktisko īpašnieku reģistrus, kas palīdzētu īstenot pienācīgus klientu uzticamības pārbaudes procesus.
- Dalībvalstīm būtu jāturpina veikt tematiskās pārbaudes dažādās jomās atkarībā no nozares/produkta. Pārbaudes uz vietas attiecīgajos konkrētās nozares uzņēmumos ir daudz efektīvākas laika ziņā, ja tiek izvēlētas konkrētas riska jomas, nevis veikta vispārēja pārbaude; tas uzraudzītājiem sniedz skaidru priekšstatu par paraugpraksi un būtiskākajiem trūkumiem.
- Mācību un norādījumu par riska faktoriem nodrošināšana, piemēram, par darījumiem bez tiešas saskares, ārzonu profesionālajiem starpniekiem/klientiem un sarežģītām/čaulas struktūrām.
- Turpmāki pasākumi saistībā ar konstatējumiem, kas izdarīti ziņojumā par novērtējumu attiecībā uz nesenajiem iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes.

(3) *Nefinanšu sektors un produkti: sarakstā iekļautie nefinanšu sektora uzņēmumi un profesijas*

- Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka kompetentās iestādes / pašregulējuma struktūras nodrošina mācības un norādes par riska faktoriem, īpašu uzmanību pievēršot darījumu attiecībām bez tiešas saskares, ārzonu profesionālajiem starpniekiem/klientiem vai jurisdikcijām, kā arī sarežģītām/čaulas struktūrām.
- Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka pašregulējuma struktūras / kompetentās iestādes veic tematiskas pārbaudes attiecībā uz faktiskā īpašnieka identifikācijas prasību ievērošanu.
- Kompetentajām iestādēm / pašregulējuma struktūrām būtu jāsniedz dalībvalstīm ikgadēji ziņojumi par pasākumiem, kas veikti, lai pārbaudītu, kā atbildīgie subjekti ievēro klientu uzticamības pārbaudes pienākumus, tostarp prasības, kas attiecas uz faktisko īpašnieku, par ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem un iekšējo kontroli.
- Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka pakalpojumu sniedzēji, kas uzņēmumiem sniedz konsultācijas par kapitāla struktūru, rūpniecības stratēģiju un ar to saistītajiem jautājumiem, kā arī konsultācijas un pakalpojumus saistībā ar uzņēmumu apvienošanu un iegādi, ievēro savus pienākumus attiecībā uz faktiskajiem īpašniekiem.

(4) *Azartspēļu nozare*

- Kompetentajām iestādēm būtu jāievieš programmas nolūkā palielināt (tiešsaistes) azartspēļu operatoru informētību par jauniem riska faktoriem, kas var vairot nozares neaizsargātību, tostarp par anonīmas e-naudas un virtuālo valūtu izmantošanu un neatļautu tiešsaistes azartspēļu operatoru parādīšanos. Finanšu ziņu vākšanas vienību atsauksmes par ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem kvalitāti uzlabotu ziņojumu sniegšanu un sniegtās informācijas izmantošanu. Izstrādājot ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem standartveidnes ES līmenī, finanšu ziņu vākšanas vienībām būtu jāņem vērā azartspēļu nozares īpatnības.
- Papildus mācību sesijām dalībvalstīm būtu jānodrošina darbiniekiem, atbilstības uzraudzības amatpersonām un mazumtirgotājiem atbilstošas mācības, kurās galvenā uzmanība pievērsta konkrēto produktu / darījumdarbības modeļu atbilstošam riska novērtējumam.

- Būtu atbildīgajiem subjektiem jāsniedz papildu norādījumi par jēdzienu “vairākas šķietami saistītas operācijas”.
- (5) *Finansējuma vākšana un pārskaitīšana ar bezpeļņas organizācijas starpniecību*
- Dalībvalstīm būtu jānodrošina lielāka bezpeļņas organizāciju iesaiste valstu riska novērtējumos.
 - Dalībvalstīm būtu jāizstrādā informēšanas un izpratnes veidošanas programmas par bezpeļņas organizāciju ļaunprātīgas izmantošanas risku un jānodrošina tām izpratni veidojoši materiāli.
 - Dalībvalstīm būtu jāturpina analizēt riskus, kuriem ir pakļautas bezpeļņas organizācijas.
- (6) *Jauni produkti/nozares — profesionālais futbols, brīvostas, investoru pilsonības un uzturēšanās atļauju shēmas*
- Profesionālais futbols: dalībvalstīm būtu jāapsver, uz kuriem dalībniekiem būtu jāattiecinā pienākums ziņot par aizdomīgiem darījumiem, un kādas prasības būtu jāpiemēro kontu turētāju un naudas saņēmēju izcelsmes kontrolei un reģistrēšanai.
 - Brīvostas: dalībvalstīm būtu jāīsteno neatkarīgas, regulāras nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas revīzijas attiecībā uz saskaņotajām brīvo zonu operatoru atbildības nodrošināšanas funkcijām un jānodrošina atbilstoša un konsekventa likumā jau noteikto nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas procedūru izpilde un uzraudzība.
 - Investoru pilsonības un uzturēšanās atļauju piešķiršanas shēmas: dalībvalstīm būtu jāapzina nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riski, kas saistīti ar investoru pilsonību un uzturēšanos.

5. TURPMĀKIE PASĀKUMI

Komisija turpinās uzraudzīt šā pārvalstiskā riska novērtējuma ieteikumu īstenošanu un sniegs jaunu ziņojumu līdz 2021. gadam. Pārskatā tiks arī novērtēts, kā ES un valstu pasākumi ietekmē riska līmeņus, un tiks aplūkota neseno normatīvā regulējuma izmaiņu radītā ietekme. Komisija veiks arī pētījumu par Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu īstenošanas efektivitāti dalībvalstīs.